

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Симеон Асенов, УНСС, катедра „Политология”,
професионално направление 3.3. „Политически науки”,
член на научно жури формирано със заповед на
Ректора на СУ „Св. Климент Охридски”,

за дисертационния труд на **Александър Драганов**

на тема:

**„Политическите партии на САЩ и Канада в контекста на
противопоставянето между либерали и консерватори“ (2016-2019)”**

за присъждане на образователната и научна степен
„доктор по политология”,
професионално направление: 3.3 „Политически науки“ (Сравнителна политология).

1. Актуалност и обща характеристика на дисертационния труд

Представената дисертация е навременен и успешен опит да запълни една слабо проучена и малко позната за българската политическа наука изследователска ниша, свързана със спецификата на отношенията между партиите в партийните системи на САЩ и Канада. Северноамериканската политика винаги е имала определени различия с европейската политика. В случая това обстоятелство е засилено още повече, защото представеното изследване се базира на сравнението между партиите в двете държави, които изпитват влиянието на редица нови фактори и процеси. В резултат се променят по различен начин характерът и измеренията на политическо противопоставяне между либерали и консерватори в двете партийни системи. Това безспорно определя актуалността на дисертацията и я прави първото сравнително изследване у нас на партиите в двете демокрации от Северна Америка за периода 2016-2019 г.

Дисертацията е с общ обем от 212 страници (от които 173 страници авторски текст) и представлява цялостен, завършен текст който отговаря на възприетите стандарти за подобен род научна разработка. Структурирана е в увод, четири глави, заключение и библиография, които обвързват логически нейното съдържание. Заслужава да се отбележи богатата библиография, която включва многобройни научни и други информационни

източници и ресурси с различен характер, емпирични изследвания и др., използвани за постигане на целите и задачите на изследването (с.174-212).

В *увода* са формулирани изследователските елементи на работата – обект, предмет, основна цел, хипотеза, задачи, ограниченията на анализа и избора на изследвания период, представена и обоснована е възприетата структура и методология (с. 4-9). Основната цел е „...да се съпоставят партийните системи на САЩ и Канада“, за постигането на която са поставени четири изследователски задачи. Тезата на дисертацията е, че „канадските избиратели отхвърлят крайните течения в съвременната политика, докато американските, силно повлияни от медийния климат в страната, по-често гласуват за крайни кандидати, особено вдясно“. Допуска се, че това е вследствие на настъпили промени в междупартийната конкуренция и взаимоотношения, които се изразяват в обществена поляризация и остро противопоставяне в САЩ и специфично поддържане на консенсус между партиите в Канада.

Първата глава задава теоретичната основа на изследването. Направен е синтезиран обзор на основни понятия и теории от редица съвременни изследователи, свързани с партийните системи в САЩ и Канада. Акцентът е поставен върху изясняване на нарастващата конфронтация и поляризация в САЩ, която се пренася в електоралните нагласи, конкуренцията и отношенията между двете водещи партии. Понятието „поляризация“ е много добре изяснено в различните негови форми на проява - идеологическа, афективна и т.нар. фалшива поляризация разгърната чрез социалните медии. Обратно, този процес в Канада е в много по-мека и съдържана форма, в резултат на редица специфични за страната причини и фактори поддържащи междупартийно съгласие по ключови за обществото и политиката разделителни линии и теми на съвременната политика.

Втора глава анализира двете водещи партии в партийната система на САЩ - Демократи и Републиканци. Авторският анализ на двете партии в хода на тяхното историческо развитие разкрива тяхната слаба идеологизация, политическа гъвкавост и ситуативна проблемна ориентираност, които са специфични черти на установения двупартиен модел. Това прави възможно техните убеждения, политически действия и профила на избирателите им да се променят с течение на времето. В последните години са налице редица предпоставки и фактори, които водят до силно противопоставяне и

поляризация по линията либерално-консервативно между двете партии. Такива са темите и разделителните линии относно споровете за правата на жените, борбата се с расовото неравенство, отношението към сексуалните малцинства, отношението към миграцията, климатичните промени, “размяната” на бели и черни избиратели в южните части на страната и др. Отделя се внимание и на т.нар. „трети партии“ (малките партии). Аргументирано е, че те нямат достатъчно обществена подкрепа за ефективно влияние върху политическия живот и изборните резултати, които са доминирани и се определят от двете водещи партии В САЩ.

Трета глава е посветена на изследването на партиите в Канада. Тук също се прилага мажоритарна избирателна система и има две водещи партии - Либерална и Консервативна, които формират правителствата на страната. Анализът на автора тук насочва към извеждане и подчертаване на спецификите на канадските партии. Първо, тук двете партии често трябва да формират мнозинство с по-малки партии. Второ, силните традиции, роля и значение на Либералната партия, която има доминираща роля и е в центъра на канадската политика. Независимо, че има симптоми за нарастващо напрежение, тази партия е инкорпорира в себе си и съумява да формира специфичен и приемлив за другите партии консенсус относно новите разделителни теми и линии, които поляризират партиите и обществото в САЩ. Трето, Консервативната партия в настоящия си вид е създадена през 2003 г. и има по-малко обществено влияние в изследвания период. На последно място, малките партии имат в някои случаи решаваща коалиционна роля за споделено общо управление, което намалява партийното противопоставяне. Направен е изводът, че остър сблъсък на ценности и политическо разделение няма което определя по-слабата изразеност на кливиджа либерали-консерватори в канадската партийна система.

В четвърта глава на дисертационния труд се изследват предпоставките и причините за установените в предходните две глави различия в политическите и партийните системи на двете съседни страни по отношение на противопоставянето между либерали и консерватори. В тази връзка задълбочено се открояват и анализират историческата предопределеност, политическата култура, институционалните, демографски, социални фактори и отражението на медийната среда за съществените разлики между САЩ и Канада. Аргументира се, че сред тях най-съществена роля и непосредствена причина за противопоставянето и поляризацията има видът и характерът

на медиите. В САЩ медиите са комерсиални, а не обществени, докато в Канада това е различно. Крайният извод на автора е, че в САЩ се наблюдава засилена поляризация, а в Канада по-слаба, защото в едната страна медиите следват изцяло търговския си интерес, докато в другата се наблюдава комбинация между обществени и частни медии с висока степен на обществена отговорност.

2. Оценка на научните резултати и научните приноси

Представената за публична защита дисертация представя задълбочен анализ на актуален и неизследван проблем в българската политическа наука. Изложението е изградено върху богата теоретична основа и емпирични данни, което придава задълбоченост и пълнота на изследвания предмет. Разработеният труд представя достойно своя автор и в него могат да се посочат редица положителните страни и постижения. Обобщено, бих посочил за постигнати следните научни резултати.

- Представен е аналитичен обзор на водещи теории за партийните системи в САЩ и Канада, който задава основа за тяхното сравнение относно феномена „поляризация“ и противопоставянето между либерали и консерватори.
- Реализиран е задълбочен сравнителен анализ на партийните кливиджи, механизми и инструменти, чрез които партиите влияят върху електората в двете държави.
- Направено е сравнение на между политическите партии по линията „либерално-консервативно за изследвания период.
- Разкрита е водещата роля медиите и социалните мрежи, като непосредствена причина за различните измерения и степен на политическо противопоставяне и поляризация между партиите и гражданите в двете държави.

Изхождайки от съдържанието на дисертационния текст приемам авторската самооценка на приносите направена в автореферата. Те кореспондират с получените резултати от изследването.

3. Оценка на автореферата и научните публикации

Представеният автореферат е разработен съобразно изискванията. Той последователно и вярно отразява съдържанието на дисертацията. Направени са три публикации по темата на дисертацията, което покрива необходимите изисквания за защита

на дисертационен труд. Публикациите са реализирани в издания които имат необходимата достъпност и публичност за широк кръг читатели.

4. Бележки, препоръки и въпроси

Дисертационният труд е много добре разработен предвид зададените в увода изследователски параметри и постигнатия краен научен резултат. В конструктивен дух бих отправил някои бележки и препоръки. Те не поставят под съмнение неговите научни достойнства и постигнатите убедителни резултати.

На първо място, в увода не са добре открити и насочени към отделните структурни части на дисертацията използваните методи. Наред с водещия метод на сравнителния анализ, трудът използва и други методи, като например вторичен анализ на емпирични изследвания и други, контент анализ на уебсайтове и други информационни източници и др. На следващо място бих препоръчал да се организира тематично богатата библиография на работата, съобразно вида и характера на използваните източници.

Препоръчвам дисертационният труд да отчете конструктивните бележки, след което да се подготви и публикува за да намери своя по-широк читатели по тази слабо позната за България тема.

Въпросът ми към докторанта е: доколко е устойчива и чрез какви мерки и инструменти може да бъде ограничена ролята на медиите за възхода на популизма и поляризацията в САЩ?

5. Заключение

На основание посоченото до тук в становището и предвид изпълнението на законовите разпоредби на чл. 6 от ЗРАСРБ, чл. 27, ал. 1 от Правилника за неговото прилагане, изразявам своята *категорична убеденост и подкрепа „за” присъждане на образователната и научна степен „доктор по политология” на Александър Драганов, за разработения от него дисертационен труд на тема: „Политическите партии на САЩ и Канада в контекста на противопоставянето между либерали и консерватори“ (2016-2019)*”.

доц. д-р Симеон Асенов

София, 9 май 2024 г.